

Kar sem imel povedati, sem povedal

Vili Ravnjak, dramaturg Po sedmih letih se poslavlja od funkcije umetniškega direktorja mariborske Drame

»Moje delo je opravljeno. Končujem ga z dobrim notranjim občutkom. Kar sem imel povedati kot umetniški vodja, sem povedal.« S temi besedami se Vili Ravnjak po sedmih letih poslavlja od funkcije umetniškega direktorja mariborske Drame. V naslednji sezoni bo to mesto prevzel Diego de Brea.

PETER RAK

»Za nami je sedem let institucionalne stabilnosti in pozitivnega umetniškega razvoja«, je dejal Ravnjak in poudaril, da se kaj takega v zgodovini te mariborske institucije, polne napetosti in preobratov, še ni zgodilo. Kljub nekaterim napovedim, da se dokončno poslavlja od gledališča in od Maribora, to ne drži – v SNG Maribor ostaja kot dramaturg. Ukvarjal se bo predvsem z vzgojo mladega občinstva, glavni cilj njegovega prihodnjega delovanja pa je povezan z njegovo Duhovno šolo in poučevanjem meditacije.

Mariborsko Dramo so umetniški direktorji do zdaj praviloma zapuščali v razzulu. Vi odhajate na vrhuncu umetniških dosežkov?

To je edini pravi trenutek za umik. Sicer pa je v repertoarnem gledališču nujno, da se programske usmeritve menjajo na nekaj let, kar se najlažje zgodi z menjavo umetniškega vodstva. Poleg tega je pred mano novo ustvarjalno obdobje, ki ga bom posvetil predvsem duhovnemu delu in pisanju.

Poudarjate spoznavno-etično dimenzijo gledališča, tako imenovane postdramske paradigme, predvsem formalne prvine ter subverzivnost, provokacijo, netekstualnost, nihilizem ...

Klasično dramsko gledališče je zgodovinsko pogojen medij, ki se v osnovi že od starih Grkov utemeljuje na spoznavno-etičnih temeljih. Smisel ukvarjanja z umetnostjo vidim predvsem v tem, da ta tematizira etične dileme. Postdramske in druge sodobne oblike umetniškega izražanja niso zgodovinsko utemeljene; so izraz specifičnih življenjskih situacij v današnji civilizaciji. Medtem ko je klasično dramsko gledališče duhovni most med preteklostjo in sedanostjo, so sodobne oblike samo dialog ali konfrontacija z današnjim časom.

Očitno je še nedavno popularna dilema med 'mainstreamom' in 'avantgardo' postala brezpredmetna. Je vse, kar šteje, prepričljivost uprizoritve?

»Če igralci in drugi ustvarjalci stojijo za svojimi stališči, so vedno prepričljivi,« je poudaril Vili Ravnjak.
FOTO DAMJAN ŠVARC

Imate prav. Če igralci in drugi ustvarjalci popolnoma verjamejo v to, kar počnejo, če stojijo za svojimi stališči, so vedno prepričljivi. V zadnjem stoletju se je vzpostavilo svojevrstno sodelovanje med avantgardnimi oziroma alternativnimi gledališkimi praksami in tradicionalnimi institucionalnimi gledališči, saj ta s časovnim zamikom postopoma vsrkavajo in ohranjajo spoznanja avantgard in

tako poteka evolucija gledališke umetnosti.

Dejati ste, da ste poskušali delovati 'zenovsko'. Gledališče je takšno že po definiciji, saj se osredotoča na neposredno izkustvo in ne na suhi intelekt ali napisane aksiome. Delovati zenovsko zame pomeni plavati z tokom življenja in ne proti njemu, poslušati intuicijo,

izhajati iz inteligence posameznih situacij. Bistveno je, da zaupate, da se bodo stvari dobro iztekale, potem pa sproščeno delujete; tega ne vežete na rezultate svojega dela, v sebi ostanete svobodni, mirni in spokojni. Zenovski način vodenja tako zapletenega sistema, kot je gledališče, je bil zame velik izziv, saj je delo v gledališču ponavadi hektično in konfliktno. Mariborska Drama je bila prežeta s stalni-

mi notranjimi spori in ima redka obdobja umetniškega razcveta, zato sem se trudil, da bi ta zgodovinski vzorec prekinili; to se je lahko zgodilo zahvaljujoč dobremu sodelovanju z direktorjem Danilom Roškerjem in ekipi zavzetih sodelavcev ter visoki profesionalni zavesti igralskega ansambla.

Gledališko umetnost lahko z zenovskega vidika razumemo kot neposredno doživljanje. V gledališču so čustva in čuti pomembnejši od razuma. Človeška bližina, neposredno srečanje dveh bitij, živost trenutka tukaj in zdaj bo ohranilo gledališče v prihodnosti.

Metoda regresije vam je spreminila življenje – je tudi zato repertoar Drame v vašem mandatu usmerjen v velika klasična dela? Je to odrski poskus re-kreacije naših preteklih izkustev in življenj?

Res je, glavni problemi človeka so na neki način večni; ker so s časovne distance ti bolj jasno vidni, je klasično dramatično smiselno uprizarjati, seveda samo tisto, ki sovпада z dilemami današnjega časa. Gre za arhetipske situacije, za univerzalne vzorce obnašanja posameznika in družbe, kakršne smo poznali do danes. Rad imam velika življenjska vprašanja, svet velikih osebnosti, s čimer se sodobna dramatika redko ukvarja, sploh pa ne na tako kompleksen način kot klasična drama.

Gradnja vedno novih gigantskih muzejev nakazuje tendenco po muzealizaciji družbe, po retrospektivi, fascinaciji s preteklostjo in z dolgočasnostjo nad prozaično sedanostjo. Se gledališče brez aktualnih besedil ne pridrujuje temu toku?

Možnost, da klasično dramsko gledališče postane muzej, seveda obstaja, pa ne zaradi ustvarjalcev, temveč zaradi gledalcev, ki večine dilem, ki jih uprizarja klasična dramatika, kmalu ne bodo mogli več razumeti, saj se način sodobnega življenja radikalno spreminja. Postdramsko gledališče je glede na položaj današnjega človeka resničneje od klasičnega gledališča, enako velja za nove oblike dramskega pisanja, ki so se razvile v zadnjih desetletjih.

Danes dramski tekst ni zaključena forma, ampak delovni material; tudi dramski pisec nima več privilegirane statusa velikega pisatelja, vedno bolj je le še scenarist oziroma libretist uprizoritve. Kot snovalcu repertoarja so mi bili pomembnejši režijski koncepti kot tekstovne predloge uprizoritve.

Sinteza klasičnega dramskega gledališča in nekonvencionalnih

prijemov, ki odpirajo nova spoznavna polja, vam je najbližja. V današnjem času, ki ljubi skrajnosti, bi vam morda kdo očital omladnost, aristotelovska zlata sredina se zdi pozabljena.

Pravilo zlatega reza je moja duhovna osnova, ki se je poskušam držati tudi sicer v življenju. Zavedam se, da je glede na prevladujoče trende v družbi in umetnosti to danes kar precejšnji anahronizem, vendar kljub temu vztrajam. Bolj ko spoznavam svet in sebe, bolj sem prepričan, da je to prava pot.

Zapislali ste, da gledališča ni mogoče ustvarjati za abstraktnega gledalca, temveč za posameznika, opredeljenega z nacionalnimi, kulturnimi, socialnimi in izobrazbenimi oziroma intelektualnimi posebnostmi. Kakšen je torej mariborski ali slovenski gledalec?

Uprizoritve, ki smo jih imeli v zadnjih letih, so se lahko zgodile samo v Mariboru. Če intuitivno čutite okolje, v katerem delujete, lahko delate prave stvari. V sebi sem imel idealno podobo gledališča, ki ga vodim. Seveda je šlo za zavestno samoprevaro, vendar sem iskreno verjel, da delam z najboljšimi ustvarjalci in da v dvorani sedijo najboljši gledalci, ki jih naša umetnost zares zanima in jo naklonjeno sprejemajo.

Citirate Junga, da bi bilo nemara bolje, če bi bilo v kom malo manj umetnika in malo več človeka. Če celo ustvarjalcev gledališče oziroma umetnost ne transformira v tej smeri, kako bi lahko potem gledalce?

Mislim, da nimate prav. Prej lahko transformira gledalca, če ob gledanju neke predstave doživi čustveno katarzo ali spozna nekaj temeljnega o življenju. Tega, da bi ukvarjanje z gledališčem koga napravilo boljšega človeka, se nisem doživel, prej velja nasprotno. Ustvarjanje umetnosti ni delo na sebi, pač pa delo na umetniku, ki je nekaj, kar je zunaj človeka, je psihična projekcija, umetna tvorba, zato ne vpliva bistveno na osebnostno strukturo ustvarjalca. So pa tudi umetniki, ki zmorejo ozavestiti umetniški proces in vsebine svojega dela. Ti lahko z leti postanejo razsvetljeni.

Vprašanje, kaj načrtujete v prihodnosti, ima pri vas drugače konotacije, s progresivo imate vpleg tudi v prihodnost. So napovedi novih reinkarnacij obetavne?

Ker sem po prepričanju reinkarnacionist, sem glede prihodnosti in prihodnjih življenj realist. Kar seješ, to žanješ.